

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

[૨૦૧૭] ૧૪ એસ.સી.આર. ૪૭૯

મેસર્સ સેમ બિલ્ટ વેલ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ

વિરુદ્ધ

દીપક બિલ્ડર્સ અને અન્ય

(સિવિલ અપીલ નંબર ૨૧૮૫૮/૨૦૧૭)

ડિસેમ્બર ૧૪, ૨૦૧૭

[આર. એફ. નરીમન અને નવીન સિન્હા, ન્યાયાધીશો]

કોન્ટ્રાક્ટ – ટેન્ડર – પ્રસ્તુત કેસમાં, એન.આઈ.ટી. એ એવા કોન્ટ્રાક્ટરો પાસેથી બિડ મંગાવી હતી જેમણે શૈક્ષણિક ઇમારતોના નિર્માણમાં કામગીરી કરી હોય – ટેકનિકલ મૂલ્યાંકન અહેવાલમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે એન.આઈ.ટી. માં

સમાવિષ્ટ પાત્રતાના માપદંડો પ્રતિવાદી નંબર ૧ દ્વારા પૂર્ણ કરવામાં આવ્યા ન હતા – અન્ય બે નિષ્ણાત સંસ્થાઓએ પણ પ્રતિવાદી નંબર ૧ ની અપાત્રતાનો પુનરોચ્ચાર કર્યો હતો – પ્રતિવાદી નંબર ૧ એ રિટ પિટિશન દાખલ કરી હતી જે હાઈકોર્ટના સિંગલ જજ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી – જોકે, હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે પ્રતિવાદી નંબર ૧ ની અપીલને મંજૂર કરી હતી અને ઠરાવ્યું હતું કે પ્રસ્તુત કેસમાં કોઈ દૂષિત ઈશદો (મેલાફાઈડ્સ) ન હતો અને પ્રતિવાદી નંબર ૧ પાત્ર હતો અને પ્રતિવાદી નંબર ૨ ને અન્ય પાત્ર બિઝ્સની સાથે પ્રતિવાદી નંબર ૧ ના કેસ પર વિચાર કરવા નિર્દેશ આપ્યો હતો – અંતે, પ્રતિવાદી નંબર ૧ ને કામ સોંપવામાં આવ્યું કારણ કે તેણે અપીલકર્તા કરતા ઓછી રકમ ટાંકી હતી – અપીલ પર, ઠરાવ્યું: ત્રણ નિષ્ણાત સમિતિઓએ પ્રતિવાદી નંબર ૧ ના ટેન્ડરની તપાસ કરી હતી અને તેને અપાત્ર ગણાવ્યો હતો. હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચના વિવાદિત ચુકાદામાં સ્પષ્ટપણે જણાવાયું હતું કે પ્રસ્તુત કેસમાં કોઈ દૂષિત ઈશદો સામેલ નહોતો. તે જ રીતે, સિંગલ જજના ચુકાદાને રદ કરતી વખતે, ડિવિઝન બેન્ચે એમ જણાવ્યું ન હતું કે ત્રણ નિષ્ણાત સમિતિઓ કોઈ વિપરીત તારણ પર આવી છે – ટેન્ડરની બાબતોમાં, ન્યાયિક સમીક્ષાની મર્યાદા મર્યાદિત છે – ટેકનિકલ નિષ્ણાત અહેવાલોમાં દૂષિત ઈશદો અથવા વિપરીતતા ન જણાતા, અદાલત દ્વારા ટેકનિકલ મૂલ્યાંકનની કોઈપણ પ્રશંસા, જે ટેકનિકલ નિષ્ણાતો પર છોડવી વધુ યોગ્ય છે, તે તેના કાર્યક્ષેત્રની બહાર ગણાશે – પરિણામે, સિંગલ જજ ત્રણ નિષ્ણાત સમિતિના અહેવાલો પર ભરોસો મૂકવામાં

સાચા હતા – ડિવિઝન બેન્ચે, ઉક્ત ચુકાદાને રદ કરીને, સ્પષ્ટપણે ન્યાયિક સમીક્ષાની મર્યાદાની બહાર જઈને કામ કર્યું છે – અપીલકર્તાને ટેન્ડર આપવાનું પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવે છે કારણ કે તે પ્રતિવાદી નંબર ૧ ની ઓફર સાથે મેચ કરવા તૈયાર છે વહીવટી કાયદો ન્યાયિક સમીક્ષા.

અપીલ મંજૂર કરતા, અદાલતે ઠરાવ્યું:

૧. ટેકનિકલ નિષ્ણાત અહેવાલોમાં કોઈ દૂષિત ઈરાદો અથવા વિપરીતતા ન જણાતા, ન્યાયિક સંયમનો સિદ્ધાંત લાગુ પડે છે, અને અદાલત દ્વારા ટેકનિકલ મૂલ્યાંકનની કોઈપણ પ્રશંસા, જે ટેકનિકલ નિષ્ણાતો પર છોડવી વધુ યોગ્ય છે, તે તેના કાર્યક્ષેત્રની બહાર હશે. પરિણામે, સિંગલ જજ ત્રણ નિષ્ણાત સમિતિના અહેવાલો પરના તેમના ભરોસામાં સાચા હતા. ડિવિઝન બેન્ચે, ઉક્ત ચુકાદાને રદ કરવામાં, સ્પષ્ટપણે ન્યાયિક સમીક્ષાની મર્યાદાની બહાર જઈને કામ કર્યું છે.
[પેરા ૧૧][૪૮૬-ઈ-એફ]

૨. અપીલકર્તાએ જણાવ્યું છે કે અપીલકર્તા પ્રતિવાદી નંબર ૧ ની ઓફર સાથે મેચ કરવા તૈયાર છે. ઉક્ત નિવેદનની નોંધ લેવામાં આવે છે અને એવો આદેશ આપવામાં આવે છે કે ડિવિઝન બેન્ચના ચુકાદાના આધારે પ્રતિવાદી નંબર ૧ ને

આપવામાં આવેલ ટેન્ડર રદ થવું જોઈએ, અને અપીલકર્તાને ટેન્ડર આપવાનું પુનઃસ્થાપિત કરવું જોઈએ. પ્રતિવાદી નંબર ૨ માટે અપીલકર્તાની ઓફર સ્વીકારવી ખુદી રહેશે કે આ પ્રોજેક્ટ પ્રતિવાદી નંબર ૧ દ્વારા દર્શાવેલ રકમ પર પૂર્ણ કરવામાં આવશે. [પેરા ૧૨][૪૮૬-જી-એચ]

એક્ઝોન્સ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર લિમિટેડ વિરુદ્ધ નાગપુર મેટ્રો રેલ કોર્પોરેશન લિમિટેડ (૨૦૧૬) ૧૬ એસસીસી ૮૧૮ [૨૦૧૬] ૩ એસસીઆર ૫૫૧; મોન્ટેકાર્લો લિમિટેડ વિરુદ્ધ એનટીપીસી લિમિટેડ (૨૦૧૬) ૧૫ એસસીસી ૨૭૨: [૨૦૧૬] ૮ એસસીઆર ૨૨૪ – સંદર્ભિત.

કેસ લો સંદર્ભ

[૨૦૧૬] ૩ એસસીઆર ૫૫૧ સંદર્ભિત પેરા ૯

[૨૦૧૬] ૮ એસસીઆર ૨૨૪ સંદર્ભિત પેરા ૧૦

સિવિલ એપેલેટ અધિકારક્ષેત્ર: સિવિલ અપીલ નંબર ૨૧૮૫૮/૨૦૧૭.

પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટ, ચંદીગઢના સીએ સીડબ્લ્યુપી નંબર

૧૪/૨૦૧૭ માં તારીખ ૦૪/૦૮/૨૦૧૭ ના અંતિમ ચુકાદા અને આદેશ પરથી.

કે.વી. વિશ્વનાથન, સીનિયર એડવોકેટ, શ્રીધર પોતરાજુ, અર્જુન સિંહ, શ્રીમતી અમિતા ગુપ્તા, કુમારી માધવી ખન્ના, કુમારી વૃંદા ભંડારી, એડવોકેટ્સ અપીલકર્તા માટે.

મુકુલ રોહતગી, સીનિયર એડવોકેટ, કુમારી રંજીતા રોહતગી, આશિષ બત્રા, એસ.એસ. શમશેરી, વી. બાલાજી, જી. એસ. મક્કર, એડવોકેટ્સ પ્રતિવાદીઓ માટે.

અદાલતનો ચુકાદો આર. એફ. નરીમન, જે. દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

૧. લીવ ગ્રાન્ટેડ.

૨. વર્તમાન અપીલમાં ૧૬/૦૩/૨૦૧૭ ના રોજની નોટિસ ઇન્વાઈટીંગ ટેન્ડર્સ (એનઆઈટી) સામેલ છે જેના દ્વારા ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ નેનો સાયન્સ એન્ડ ટેકનોલોજી, મોહાલીના ડિરેક્ટરે નોલેજ સિટી, સેક્ટર ૮૧, મોહાલી ખાતે ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ નેનો સાયન્સ એન્ડ ટેકનોલોજી કેમ્પસના નિર્માણ માટે ટુ-

બિડ સિસ્ટમમાં પાત્ર પેઢીઓ/કોન્ટ્રાક્ટરો પાસેથી ટકાવારી દર કમ્પોઝિટ બિડ્સ મંગાવી હતી, જેમાં રિસર્ચ, શૈક્ષણિક અને વહીવટી ઇમારતોની સાથે હોસ્ટેલ, રહેણાંક, સુવિધા અને ઉપયોગિતા ઇમારતોનો સમાવેશ થાય છે. ઉક્ત પ્રોજેક્ટની અંદાજિત કિંમત ૧૬૨.૧૮ કરોડ રૂપિયા હતી, જેમાં બાનાની રકમ (અર્નેસ્ટ મની) ૧.૭૨ કરોડ રૂપિયા ચૂકવવાપાત્ર હતી. કામગીરી પૂર્ણ કરવાનો સમયગાળો ૨૦ મહિનાનો જાણાવવામાં આવ્યો હતો અને ટેન્ડર સબમિટ કરવાની છેલ્લી તારીખ ૧૦/૦૪/૨૦૧૭ હતી. ઉક્ત એનઆઈટીની કલમ ૮ મહત્વની છે અને નીચે મુજબ જણાવે છે:

“૮. કોન્ટ્રાક્ટરો/બિડર્સ જેઓ નીચેના લઘુત્તમ માપદંડો પૂર્ણ કરે છે તેઓ અરજી કરવા પાત્ર રહેશે. સંયુક્ત સાહસો (જોઈન્ટ વેનચર)/કન્સોર્ટિયમ સ્વીકારવામાં આવશે નહીં.

(એ) બિડ સબમિટ કરવાની છેલ્લી તારીખ દરમિયાન નીચે મુજબના કામો સંતોષકારક રીતે પૂર્ણ કરેલા હોવા જોઈએ.

(૧) ત્રણ સમાન પૂર્ણ થયેલા કામો જેમાંથી દરેકની કિંમત ૬૪.૯ કરોડ રૂપિયાથી ઓછી ન હોય, અથવા

(૨) બે સમાન પૂર્ણ થયેલા કામો જેમાંથી દરેકની કિંમત ૯૭.૩ કરોડ રૂપિયાથી ઓછી ન હોય,

(૩) ઓછામાં ઓછા ૧૨૯.૭ કરોડ રૂપિયાની કુલ કિંમતનું એક સમાન પૂર્ણ થયેલું કામ.

સમાન કામ એટલે "ભારતમાં સિંગલ કોન્ટ્રાક્ટ હેઠળ ચલાવવામાં આવેલા કમ્પોઝિટ કોન્ટ્રાક્ટ હેઠળ ઇલેક્ટ્રિકલ, પ્લમ્બિંગ, ફાયર ફાઇટીંગ, એચવીએસી કામો સહિત ન્યૂનતમ પાંચ માળની આરસીસી ફ્રેમ્ડ સ્ટ્રક્ચર ઇમારત સાથે ઇન્સ્ટિટ્યુશનલ/શૈક્ષણિક ઇમારતો કેમ્પસના નિર્માણનું કાર્ય."

૩. પ્રતિવાદી નંબર ૧ સહિત અનેક વ્યક્તિઓએ તેમની બિડ સબમિટ કરી હતી, જેમણે દાવો કર્યો હતો કે તેમણે નીચે મુજબ "સમાન કામ" કર્યું છે:

ક્રમ નં.	કામનું નામ	પૂર્ણ થયાની તારીખ	કલમ ૨.૨.૪ મુજબ વાર્ષિક ૭% ના ઉમેરા પછીની વર્તમાન કિંમત	નોંધ
૧.	સેક્ટર-૭૬, એસએએસ નગર, મોહાલી ખાતે જિલ્લા વહીવટી સંકુલનું નિર્માણ	૩૧/૦૩/૨૦૧૬	રૂ. ૯૭.૭૬ કરોડ કલમ ૨.૨.૪ મુજબ વર્તમાન ઉન્નત મૂલ્ય રૂ. ૯૭.૭૬ કરોડ x ૧૦૭% = રૂ. ૧૦૪.૬૦ કરોડ.	તેમાં બેઝમેન્ટ વત્તા ૫ માળનું આરસીસી ફ્રેમ્ડ સ્ટ્રક્ચર છે

ક્રમ નં.	કામનું નામ	પૂર્ણ થયાની તારીખ	કલમ ૨.૨.૪ મુજબ વાર્ષિક ૭% ના ઉમેરા પછીની વર્તમાન કિંમત	નોંધ
૨.	પંજાબ મંડી બોર્ડ, ફેઝ-૧૧, એસએ નગર, મોહાલીની ઓફિસ બિલ્ડિંગનું નિર્માણ	૦૫/૧૦/૨૦૧૧	રૂ. ૬૨.૬૫ કરોડ. કલમ ૨.૨.૪ મુજબ વર્તમાન ઉત્તર મૂલ્ય રૂ. ૬૨.૨૫ કરોડ x ૧૧૪% = ૭૦.૮૬ કરોડ	તેમાં બેઝમેન્ટ વત્તા છ માળનું આરસીસી ફ્રેમ સ્ટ્રક્ચર છે
૩.	કરતારપુર, જલંધર (ફેઝ-૧) ખાતે જંગ-એ-આઝાદી મેમોરિયલ પ્રોજેક્ટનું નિર્માણ	૧૬/૦૩/૨૦૧૫	રૂ. ૧૭૨.૩૨ કરોડ	તેની ઊંચાઈ ૪૨ મીટર એટલે કે ૮ માળથી વધુ આરસીસી ફ્રેમ સ્ટ્રક્ચર છે
૪.	સેક્ટર ૭૬, એસએએસ નગર, મોહાલી ખાતે જ્યુડિશિયલ કોર્ટ કોમ્પ્લેક્સનું નિર્માણ	૨૩/૧૨/૨૦૧૫: ૨૫ માંથી ૧૪ કોર્ટોનું ૨૩ ડિસેમ્બર, ૨૦૧૫ ના રોજ ઉદ્ઘાટન કરવામાં આવ્યું હતું.	બાકીની કોર્ટો માટે ફેઝ ૨ નું કામ પ્રગતિમાં છે. રૂ. ૭૫.૨૮ કરોડનું કામ ૩૧/૦૩/૨૦૧૭ સુધીમાં પૂર્ણ થયું હતું અને બાકીનું કામ પ્રગતિમાં છે.	તેમાં બેઝમેન્ટ વત્તા ૫ માળનું આરસીસી ફ્રેમ સ્ટ્રક્ચર છે અને તે બિલ્ડિંગમાંથી કાર્યરત છે. બાકીની કોર્ટો માટે ફેઝ ૨ નું કામ પ્રગતિમાં છે.
૫.	કુલ મૂલ્ય		રૂ. ૪૨૩.૧૬ કરોડ	

૪. પ્રી-બિડ મીટિંગ્સ માર્ચ, ૨૦૧૭ માં યોજવામાં આવી હતી અને અંતે પ્રતિવાદી નંબર ૧ એ ૦૭/૦૪/૨૦૧૭ ના રોજ પોતાનું ટેન્ડર સબમિટ કર્યું હતું. ૧૬ બિડર્સમાંથી ૫, જેઓ શરૂઆતમાં આગળ આવ્યા હતા, તેમણે ટેન્ડર

પ્રક્રિયામાં ભાગ લીધો હતો. સ્વીકાર્યપણે, ૨૪/૦૪/૨૦૧૭ ના ટેકનિકલ મૂલ્યાંકન અહેવાલમાં જણાવાયું હતું કે એનઆઈટીની કલમ ૮ માં સમાવિષ્ટ પાત્રતાના માપદંડો પ્રતિવાદી નંબર ૧ દ્વારા પૂર્ણ કરવામાં આવ્યા ન હતા. અન્ય બે નિષ્ણાત સંસ્થાઓ, એટલે કે ટાટા કન્સલ્ટન્સી સર્વિસીસ અને સંસ્થાની બિલ્ડિંગ વર્ક્સ કમિટી દ્વારા આનો પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો હતો. પ્રતિવાદી નંબર ૨ એ પછી પ્રતિવાદી નંબર ૧ ને પત્ર સંબોધીને તેની અપાત્રતા વિશે જાણ કરી હતી. ૦૩/૦૫/૨૦૧૭ ના રોજ, પ્રતિવાદી નંબર ૧ એ એક રિટ પિટિશન દાખલ કરી હતી જે વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા એમ કહીને ફગાવી દેવામાં આવી હતી કે "સમાન કામ", જે એનઆઈટીની કલમ ૮ હેઠળ ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર છે, તે એવું કામ હશે જેમાં માત્ર વહીવટી બ્લોકસનું નિર્માણ જ નહીં, પરંતુ અન્ય ઘણી ઇમારતોનો પણ સમાવેશ થાય છે. ચાર પ્રોજેક્ટ્સ પર નજર નાખતા, જેમાંથી છેલ્લું સ્વીકાર્યપણે વિચારણાની બહાર રાખવામાં આવ્યું હતું, એવું જણાયું હતું કે કોઈપણ કામ પ્રકૃતિમાં "સમાન" હોવાનું કહી શકાય નહીં અને ત્રણ નિષ્ણાતોએ પ્રતિવાદી નંબર ૧ અપાત્ર હોવાનું જણાવ્યું હોવાના તથ્યને ટાંકીને, અદાલતે ન્યાયિક સમીક્ષાના મર્યાદિત પરિમાણોને ધ્યાનમાં રાખીને હસ્તક્ષેપ ન કરવાનું વલણ અપનાવ્યું હતું. જોકે, ૦૪/૦૮/૨૦૧૭ ના વિવાદિત ચુકાદા દ્વારા, હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે પ્રતિવાદી નંબર ૧ ની અપીલ મંજૂર કરી હતી અને વિદ્વાન સિંગલ જજના ચુકાદાને રદ કર્યો હતો અને જણાવ્યું હતું કે જોકે વર્તમાન કેસમાં કોઈ દૂષિત ઇરાદો ન હતો, તેમ છતાં વિદ્વાન સિંગલ જજનો

ચુકાદો ખોટો હતો અને તેથી, પ્રતિવાદી નંબર ૧ સ્પષ્ટપણે પાત્ર હતો. ત્યારબાદ પ્રતિવાદી નંબર ૨ ને પ્રતિવાદી નંબર ૧ ની બિડ પર અન્ય પાત્ર બિડ્સની સાથે વિચાર કરવા અને તમામ માન્ય માપદંડો પર બિડ્સનું મૂલ્યાંકન કર્યા પછી કોન્ટ્રાક્ટ આપવા માટે નિર્દેશ આપીને અપીલનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો હતો.

૫. ઉક્ત ચુકાદાને અનુસરીને, અમને જાણ કરવામાં આવી છે કે અંતે ૨૦/૦૮/૨૦૧૭ ના રોજ પ્રતિવાદી નંબર ૧ ને ટેન્ડર આપવામાં આવ્યું હતું, અન્ય બાબતોની સાથે તે કારણસર કે પ્રતિવાદી નંબર ૧ એ અપીલકર્તા કરતા આશરે ૪ થી ૫ કરોડ ઓછી રકમ ટાંકી હતી. વધુમાં, ભલે આપણે ડિસેમ્બર, ૨૦૧૭ માં હોઈએ, અપીલકર્તાએ, સ્વીકાર્યપણે, હજી સુધી નિર્માણની સાઈટ છોડી નથી અને પરિણામે પ્રતિવાદી નંબર ૧ એ હજી સુધી કામ શરૂ કર્યું નથી.

૬. અપીલકર્તા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ ડૉ. એ.એમ. સિંઘવીએ અમને પ્રસ્તુત કેસના ત્રણ નિષ્ણાત સમિતિના અહેવાલોમાંથી પસાર કર્યા છે. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલના જણાવ્યા મુજબ, એમ કહેવું ખોટું છે કે નેશનલ બિલ્ડિંગ કોડ ઓફ ઇન્ડિયા, ૨૦૧૬, જે બ્યુરો ઓફ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ કોસ્ટ્રસ એન્ડ પ્રાઈસીસ દ્વારા ઘડવામાં આવ્યો છે, તે પ્રસ્તુત કેસના તથ્યોને લાગુ પડતો નથી કારણ કે ટેન્ડરની વિશેષ શરતો ખાસ કરીને ઉક્ત કોડને લાગુ કરે છે અને તેથી, અન્ય બાબતોની સાથે ઉક્ત કોડની જોગવાઈઓ પર આધારિત નિષ્ણાત

સમિતિના અહેવાલોમાં હસ્તક્ષેપ કરી શકાય નહીં. વળી, વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલના જણાવ્યા મુજબ, વિદ્વાન સિંગલ જજે સાચું જ સ્વીકાર્યું હતું કે ટેન્ડરની બાબતોમાં ન્યાયિક સમીક્ષા ખૂબ જ મર્યાદિત છે અને અમારી સમક્ષ એવી દલીલ કરી હતી કે ડિવિઝન બેન્ચે, વિદ્વાન સિંગલ જજના ચુકાદાને રદ કરતી વખતે, ટેન્ડરોની ન્યાયિક સમીક્ષાના પરિમાણોને ધ્યાનમાં રાખ્યા નથી. તે જ રીતે, વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલના જણાવ્યા મુજબ, તે સ્પષ્ટ હોવાથી કે તેમાં કોઈ દૂષિત ઈરાદો અથવા વિપરીતતા સામેલ નથી, રિટ કોર્ટ માટે ન્યાયિક સમીક્ષામાં બેસીને ટેન્ડર પ્રક્રિયામાં હસ્તક્ષેપ કરવો શક્ય નથી જેવું ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા કરવામાં આવ્યું છે.

૭. તેનાથી વિપરીત, પ્રતિવાદી નંબર ૧ માટે હાજર રહેલા વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મુકુલ રોહતગીએ વિવાદિત ચુકાદાને સમર્થન આપ્યું હતું અને જણાવ્યું હતું કે નેશનલ બિલ્ડિંગ કોડ ઓફ ઇન્ડિયા માત્ર ઇમારતોના સુરક્ષા પાસાઓ માટે જ લાગુ કરવામાં આવ્યો હતો. તેમના મતે આ બાબત હોવાથી, ઉપરોક્ત કોડની જોગવાઈઓ પર આધાર રાખીને તમામ નિષ્ણાત સમિતિના અહેવાલો તેમ કરી શક્યા ન હોત. વળી, તેમના મતે, પ્રતિવાદી નંબર ૧ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલા ત્રણ પ્રોજેક્ટ્સ પર એક નજર નાખતા જ જણાશે કે તે તમામ પ્રોજેક્ટ્સ એવી ઇમારતો ધરાવે છે જેમાં બેઝમેન્ટ વત્તા ૫ અથવા વધુ માળ છે અને તેથી, તે સ્પષ્ટ છે કે તે એનઆઈટીની કલમ ૮ માં સમાવિષ્ટ શબ્દપ્રયોગના અર્થમાં

"સમાન કાર્યો" હતા, કારણ કે તે અન્ય કંઈ નહીં પણ પ્રતિવાદી નંબર ૧ દ્વારા બનાવવામાં આવેલી ઇન્સ્ટિટ્યૂશનલ ઇમારતો હતી.

૮. ડૉ. સિંઘવીએ પ્રત્યુત્તરમાં જણાવ્યું હતું કે ત્રણેયમાંથી કોઈ પણ કાર્યને "સમાન કાર્ય" કહી શકાય નહીં કારણ કે આખું સંકુલ બનાવવાનું હતું, અને સમાન કાર્યની વ્યાખ્યામાં એમ પણ કહેવામાં આવ્યું હતું કે, "ન્યૂનતમ પાંચ માળની આરસીસી ફ્રેમ સ્ટ્રક્ચર ઇમારત સાથે ઇન્સ્ટિટ્યૂશનલ/શૈક્ષણિક ઇમારતો કેમ્પસનું નિર્માણ...". વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલના મતે, ભલે ૫ માળની હોય કે તેથી વધુની, એક ઇમારત પૂરતી ગણાશે નહીં.

૯. બંને પક્ષોના વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા પછી, વર્તમાન કેસ જેવા કિસ્સાઓમાં ન્યાયિક સમીક્ષા માટેના પરિમાણો નક્કી કરવા મહત્વપૂર્ણ છે. આવા જ એક કિસ્સામાં, એટલે કે એફકોન્સ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર લિમિટેડ વિરુદ્ધ નાગપુર મેટ્રો રેલ કોર્પોરેશન લિમિટેડ, (૨૦૧૬) ૧૬ એસસીસી ૮૧૮ થી ૮૨૫-૨૬ પર, તે કેસમાં ટેન્ડરની શરતોના સેક્શન III ના ફક્ત ૪.૨(એ) માં ફરીથી પાછલા કામના અનુભવ તરીકે "સમાન કોન્ટ્રાક્ટ્સ" ની ચોક્કસ લઘુત્તમ સંખ્યા વિશે વાત કરવામાં આવી હતી. આ અદાલત સમક્ષ પ્રશ્ન એ હતો કે શું આંતર-રાજ્ય હાઈ સ્પીડ રેલવે પ્રોજેક્ટ મેટ્રો સિવિલ કન્સ્ટ્રક્શનના કામ સમાન હોઈ શકે છે. ન્યાયિક સમીક્ષાના પરિમાણો નક્કી કર્યા પછી અને તેના માટે

વિવિધ ચુકાદાઓનો સંદર્ભ લીધા પછી, આ અદાલતે ઠરાવ્યું:

“૧૫. અમે ઉમેરી શકીએ છીએ કે પ્રોજેક્ટનો માલિક અથવા એમ્પ્લોયર, જેણે ટેન્ડર દસ્તાવેજો તૈયાર કર્યા છે, તે તેની જરૂરિયાતોને સમજવા અને તેની પ્રશંસા કરવા અને તેના દસ્તાવેજોનું અર્થઘટન કરવા માટે શ્રેષ્ઠ વ્યક્તિ છે. બંધારણીય અદાલતોએ ટેન્ડર દસ્તાવેજોની આ સમજ અને પ્રશંસાને માન આપવું જોઈએ, સિવાય કે ટેન્ડરની શરતોની સમજ અથવા પ્રશંસામાં અથવા તેની અરજીમાં કોઈ દૂષિત ઇરાદો અથવા વિપરીતતા હોય. એ શક્ય છે કે પ્રોજેક્ટનો માલિક અથવા એમ્પ્લોયર ટેન્ડર દસ્તાવેજોનું એવું અર્થઘટન આપે જે બંધારણીય અદાલતોને સ્વીકાર્ય ન હોય પરંતુ તે પોતે જ આપેલા અર્થઘટનમાં હસ્તક્ષેપ કરવાનું કારણ નથી.

૧૬. વર્તમાન અપીલોમાં, ભલે એનએમઆરસીએલ દ્વારા ટેન્ડરની શરતોને આપવામાં આવેલા અર્થઘટન વિશે કોઈ અસ્પષ્ટતા કે શંકા જણાતી નથી, તેમ છતાં અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે જો આવી કોઈ અસ્પષ્ટતા કે શંકા હોત તો પણ, હાઈકોર્ટે પોતાનું અર્થઘટન આપવાનું ટાળવું જોઈતું હતું જ્યાં સુધી તે સ્પષ્ટ નિષ્કર્ષ પર ન

આવે કે એનએમઆરસીએલ દ્વારા આપવામાં આવેલું અર્થઘટન વિપરીત અથવા દૂષિત ઈરાદા વાળું હતું અથવા કોઈ એક બિડરને ફાયદો કરાવવા માટે હતું. આ કિસ્સો હાઈકોર્ટ સમક્ષ કે આ અદાલત સમક્ષ ચોક્કસપણે નહોતો.”

૧૦. મોન્ટેકાર્લો લિમિટેડ વિરુદ્ધ એનટીપીસી લિમિટેડ, (૨૦૧૬) ૧૫ એસસીસી ૨૭૨ થી ૨૮૮ માં, આ અદાલતે એક્ઝોન્સ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર લિમિટેડ (ઉપર મુજબ) ના ચુકાદા સહિત વિવિધ ચુકાદાઓનો સંદર્ભ આપ્યો હતો અને નીચે મુજબ નિષ્કર્ષ કાઢ્યો હતો:

“૨૬. અમે આદરપૂર્વક કાયદાના ઉક્ત નિવેદન સાથે સંમત છીએ. અમારી પાસે તેમ કરવા માટેના કારણો છે. વર્તમાન પરિદ્રશ્યમાં, અત્યંત જટિલ ટેકનિકલ વિષયો માટે ટેન્ડર બહાર પાડવામાં આવે છે અને ઓફરો મંગાવવામાં આવે છે. તેના માટે કામની પ્રકૃતિ અને તે જે હેતુ માટે સેવા આપવાનું છે તેની સમજ અને પ્રશંસા જરૂરી છે. સ્પર્ધાત્મક વ્યાપારી ક્ષેત્રમાં એ સામાન્ય જ્ઞાન છે કે નોટિસ ઇન્વાઈટીંગ ટેન્ડર અનુસંધાને ટેકનિકલ બિડ્સની ટેકનિકલ નિષ્ણાતો દ્વારા તપાસ કરવામાં આવે છે અને કેટલીકવાર માલિકની સંસ્થા સાથે જોડાયેલા ન હોય તેવા લોકો પાસેથી ત્રીજા

પક્ષની સહાય લેવામાં આવે છે. આ નિષ્પક્ષતા સુનિશ્ચિત કરે છે. બિડરની કુશળતા અને ટેકનિકલ ક્ષમતા અને ક્ષમતાનું મૂલ્યાંકન નિષ્ણાતો દ્વારા થવું જોઈએ. નાણાકીય મૂલ્યાંકનની બાબતોમાં, સલાહકારોની નિમણૂક કરવામાં આવે છે. તે એટલા માટે કે ટેકનિકલ ક્ષમતા અને નાણાકીય વ્યવહારક્ષમતા શુદ્ધ છે અને વ્યવહાર અને વાસ્તવિક છે તેની તપાસ અને ખાતરી કરી શકાય. તે બહુ-પક્ષીય જટિલ અભિગમ છે; પ્રકૃતિમાં અત્યંત તકનીકી. ટેન્ડરો જ્યાં જાહેર સંપત્તિની હરાજી કરવામાં આવે છે તે અલગ વિભાગમાં છે. ટેન્ડર જેની સાથે આપણે ચિંતિત છીએ, તે ફાળવણી માટેની કોઈપણ યોજના સાથે તુલનાત્મક નથી. આ ક્ષેત્ર જેનો અમે ઉદ્દેશ કર્યો છે તેમાં ટેકનિકલ કુશળતાની જરૂર છે. લાગુ કરેલા પરિમાણો અલગ છે. તેનો ઉદ્દેશ્ય અમલીકરણમાં ઉચ્ચ સ્તરની પૂર્ણતા પ્રાપ્ત કરવાનો અને સમયપત્રકનું પાલન કરવાનો છે. પરંતુ, તેનો અર્થ એ નથી કે આ ટેન્ડરો ન્યાયિક સમીક્ષાની તપાસમાંથી બચી જશે. ન્યાયિક સમીક્ષાની સત્તાના ઉપયોગની જરૂર પડશે જો અભિગમ મનસ્વી અથવા દૂષિત ઈરાદા વાળો હોય અથવા અપનાવવામાં આવેલી પ્રક્રિયા કોઈ એકને ફાયદો કરાવવા માટે હોય. નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયામાં સ્પષ્ટપણે દેખાવું જોઈએ કે ઉક્ત અનિષ્ટોને દૂર રાખવામાં આવ્યા છે. પરંતુ જ્યાં એવો નિર્ણય

લેવામાં આવે છે જે ટેન્ડર દસ્તાવેજની ભાષા સાથે સુસંગત હોય અથવા જે હેતુ માટે ટેન્ડર બહાર પાડવામાં આવ્યું હોય તે હેતુ પાર પાડતો હોય, તો અદાલતે સંયમના સિદ્ધાંતનું પાલન કરવું જોઈએ. અદાલત દ્વારા ટેકનિકલ મૂલ્યાંકન અથવા સરખામણી અસ્વીકાર્ય ગણાશે. અન્ય ક્ષેત્રોમાં કોન્ટ્રાક્ટને લગતા સામાન્ય સાધનને સ્કેન કરવા અને સમજવા માટે જે સિદ્ધાંત લાગુ કરવામાં આવે છે તેને ટેકનિકલ કાર્યો અને વિશેષ કુશળતાની જરૂર હોય તેવા પ્રોજેક્ટ્સને લગતા ટેન્ડર દસ્તાવેજોના અર્થઘટન અને પ્રશંસા કરતા અલગ રીતે ગણવો જોઈએ. માલિકને હેતુ પાર પાડવાની મંજૂરી આપવી જોઈએ અને સાંધામાં મુક્ત રમતની છૂટ હોવી જોઈએ.”

૧૧. અમે અગાઉ નોંધ્યું છે કે ત્રણ નિષ્ણાત સમિતિઓએ પ્રતિવાદી નંબર ૧ ના ટેન્ડરની તપાસ કરી છે અને પ્રતિવાદી નંબર ૧ ને અપાત્ર ગણાવ્યો છે. હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચના વિવાદિત ચુકાદામાં સ્પષ્ટપણે જણાવાયું છે કે વર્તમાન કેસમાં કોઈ દૂષિત ઈરાદો સામેલ નથી. તે જ રીતે, વિદ્વાન સિંગલ જજના ચુકાદાને રદ કરતી વખતે, ડિવિઝન બેન્ચે એમ જણાવ્યું નથી કે ત્રણ નિષ્ણાત સમિતિઓ કોઈ વિપરીત તારણ પર આવી છે. વિદ્વાન સિંગલ જજના ચુકાદાને માત્ર રદ કરવો અને પછી એવા નિષ્કર્ષ પર કૂદકો મારવો કે પ્રતિવાદી નંબર ૧ નું ટેન્ડર સ્પષ્ટપણે પાત્ર હતું, તે અગાઉ જણાવેલા ચુકાદાઓથી સીધું

વિપરીત હશે. ટેકનિકલ નિષ્ણાત અહેવાલોમાં કોઈ દૂષિત ઈશાદો અથવા વિપરીતતા ન જણાતા, ન્યાયિક સંચમનો સિદ્ધાંત લાગુ પડે છે, અને અદાલત દ્વારા ટેકનિકલ મૂલ્યાંકનની કોઈપણ પ્રશંસા, જે ટેકનિકલ નિષ્ણાતો પર છોડવી વધુ યોગ્ય છે, તે તેના કાર્યક્ષેત્રની બહાર હશે. પરિણામે, અમે માનીએ છીએ કે વિદ્વાન સિંગલ જજ ત્રણ નિષ્ણાત સમિતિના અહેવાલો પરના તેમના ભરોસામાં સાચા હતા. ડિવિઝન બેન્ચે, અગાઉના ચુકાદાને રદ કરવામાં, સ્પષ્ટપણે ન્યાયિક સમીક્ષાની મર્યાદાની બહાર જઈને કામ કર્યું છે. તેથી, અમે ડિવિઝન બેન્ચના ચુકાદાને રદ કરીએ છીએ અને વિદ્વાન સિંગલ જજના ચુકાદાને પુનઃસ્થાપિત કરીએ છીએ.

૧૨. અપીલકર્તા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ ડૉ. સિંઘવીએ જણાવ્યું છે કે અપીલકર્તા પ્રતિવાદી નંબર ૧ ની ઓફર સાથે મેચ કરવા તૈયાર છે. અમે ઉક્ત નિવેદનની નોંધ લઈએ છીએ અને આદેશ આપીએ છીએ કે ડિવિઝન બેન્ચના ચુકાદાના આધારે ૨૦/૦૮/૨૦૧૭ ના રોજ પ્રતિવાદી નંબર ૧ ને આપવામાં આવેલ ટેન્ડર રદ થવું જોઈએ, અને અપીલકર્તાને ટેન્ડર આપવાનું પુનઃસ્થાપિત કરવું જોઈએ. અમે ઉમેરીએ છીએ કે પ્રતિવાદી નંબર ૨ માટે ડૉ. સિંઘવીની ઓફર સ્વીકારવી ખુદી રહેશે કે આ પ્રોજેક્ટ પ્રતિવાદી નંબર ૧ દ્વારા દર્શાવેલ રકમ પર પૂર્ણ કરવામાં આવશે.

૧૩. અપીલ ઉક્ત શરતોમાં મંજૂર કરવામાં આવે છે અને ખર્ચ અંગે કોઈ આદેશ નથી.

અપીલ મંજૂર.

દેવિકા ગુજરાલ

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.